

РОЛЬ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*О. В. Макушок, к.е.н., доцент,
Уманський національний університет садівництва*

У статті визначено важливість обслуговуючої кооперації у забезпеченні соціально-економічного розвитку сільських територій. Виявлено основні проблеми та напрями розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Обґрунтовано необхідність становлення сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні як механізму розвитку сільських територій.

Постановка проблеми. Відродження кооперативного руху в Україні визначено одним зі стратегічних векторів державної аграрної політики, інструментом економічного зростання аграрного сектора, становлення сільського розвитку та захисту економічних інтересів господарюючих суб'єктів за умов турбулентності бізнес-середовища. Стратегічне передбачення обмеженості інвестиційної активності та привабливості, а також можливостей аграрної сфери, сільськогосподарські кооперативи, як соціальні організації з економічним змістом, є локомотивом розвитку сільських територій та економіки [1, с. 239].

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблематика всебічного дослідження кооперативних організацій не тільки з метою використання досвіду та кращих традицій кооперативного руху, а також широкої популяризації та розповсюдження кооперативних знань висвітлена у роботах: Величко А. Є. [2], Зіновчук В.В. [3], Рудік О. [4], та ін. Теоретичні та методологічні положення управління сталим розвитком регіонів та сільських територій висвітлено у працях: Лупенка Ю.О. [5], Могильного О.М. [5], Орлатого М.К. [5] та інших. Однак окремі аспекти, що стосуються ролі та значення кооперативних формувань у розвитку сільських територій в Україні, висвітлені ще недостатньо.

Мета і методика дослідження. Метою дослідження є обґрунтування місця та ролі сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та її впливу на розвиток сільських територій України. Виявлення основних проблем та напрямків розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Виклад основного матеріалу. Одним із результатів ринкового реформування аграрного сектору є становлення і розвиток різних форм господарювання, зокрема малого підприємництва, яке виконує важливу роль в сільському розвитку. До цієї категорії господарств належать малі фермерські господарства та особисті селянські господарства, які виробляють найбільшу частку сільськогосподарської продукції серед усіх сільськогосподарських підприємств. Досліджено, що з 32,1 тис. фермерських господарств 97,5% – це малі фермерські господарства, які обробляють 55,5% ріллі та виробляють 52,2% валової продукції сільського господарства усіх фермерських господарств. Крім того, в країні функціонує ще 4,3 млн. особистих селянських господарств, які обробляють 6,5 млн. га землі та виробляють біля 50% валової продукції сільського господарства [6]. Тому, вирішення проблем подальшого ефективного товароруку їх продукції до кінцевого споживача вбачається у їх об'єднанні в сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Аналіз динаміки кількості діючих господарюючих суб'єктів за основними групами сільськогосподарських товаровиробників (табл. 1) показав нестабільність у їх показниках протягом досліджуваного періоду. Це пов'язано насамперед з реакцією підприємств на зміни економічних умов їх розвитку. Так, кількість сільськогосподарських підприємств у 2017 р. порівняно з 2013 р. зменшилася на 4%, але відносно 2014 р. – збільшились на 11%.

Домінуючою за кількістю суб'єктів формою господарювання в аграрному секторі економіки України є фермерські господарства. Їх кількість щорічно збільшується, зокрема у 2017 р. порівняно з 2013 р. – на 13,6 %. Спостерігається також збільшення кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів протягом досліджуваного періоду на 5,5 %. Проте, кількість особистих селянських господарств постійно зменшується. Це пов'язано з трансформацією господарств населення або певної їх сукупності у фермерське господарство, фермерського господарства чи їх сукупності – у сільськогосподарське підприємство та інші комбінації.

Таблиця 1

**Динаміка загальної кількості господарств за основними групами
сільськогосподарських товаровиробників в Україні
за період 2013-2017 рр.**

Категорія господарств	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Сільськогосподарські підприємства	53125	51911	47697	45898	50991
Фермерські господарства	39632	39563	33682	44409	45035
Особисті селянські господарства, тис.	4138	4136	4108	4075	4032
Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи	1017	1022	1026	1097	1073

Джерело: [7, 8]

Позитивна статистика 2017 року свідчить, що аграрна галузь в Україні почала потрохи відроджуватися. Оскільки останні кілька років вона лише занепадала, а кількість аграрних підприємств скорочувалася. Вважаємо, що перспективним буде дієвий механізм трансформації сільськогосподарських товаровиробників із однієї форми господарювання у більш прогресивну та інтегровану. Це дасть змогу у перспективі суттєво підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора економіки.

Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є одним із пріоритетів аграрної політики та інструментом досягнення економічного зростання в аграрному секторі, становлення сільського розвитку та зміцнення дрібних товаровиробників, їх конкурентоспроможності на продовольчому ринку, більш надійний захист від впливу монополізованих структур в агробізнесі. Тому, важливо оцінити місце, роль і тенденції розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у структурній трансформації аграрного сектора України, як одного із пріоритетних напрямів сільського сталого розвитку.

Ефективне сільськогосподарське виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення населення країни високоякісними продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту. Нинішня аграрна структура, при якій збільшується концентрація земель агрохолдингів, які спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних та монокультур переважно зернової та олійної груп, а виробництвом трудомісткої плодоовочевої та м'ясо-молочної продукції займаються дрібні особисті селянські господарства та фермери, є незбалансованою. Сільськогосподарська

концентрація в такому вигляді не передбачає соціальний розвиток села, створення нових робочих місць, зниження цін на продукти харчування [9]. Тому, вважаємо, що лише розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільських товаровиробників, допомагаючи відродженню селянина як господаря виробництва, реального власника засобів виробництва і виробленої ним продукції, що в свою чергу сприятиме сільському розвитку.

Висновки. Становлення сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні є складною соціально-економічною проблемою. Вирішення цієї проблеми неможливе без чіткого розуміння суті та принципів кооперативних організацій, розбудови кооперації на селі як складової частини аграрної політики держави, створення відповідної законодавчої бази і здійснення необхідних організаційних заходів.

Список використаних джерел

1. Тарасович Л.В. Кооперація як інструмент економічного зростання сільських територій та економіки в умовах децентралізації / Л.В. Тарасович // Глобальні та національні проблеми економіки. – МНУ ім. Сухомлинського. – 2017. – Вип. 6. – С. 239- 244.
2. Величко А.Є. Формування обслуговуючих кооперативів. Дієвий шлях сталого розвитку сільських тери(торій [Електронний ресурс] / А.Є. Величко // Вісник ДДАУ. – 2013. – № 2. – С. 201-204. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddau_2013_2_50
3. Зіновчук В. В. Організаційно(правові засади становлення сільськогосподарської кооперації в Україні / В.В. Зіновчук // Вісник БУМіБ. – 2014. – № 3 (27), Т.2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2014_1_2/index.htm
4. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація: навч. посіб. / Уклад. О. Рудік; консулт. В. Бондарчук, М. Гриценко. – К.: К.І.С., 2013. – 190 с.
5. Орлатий М.К. Розвиток сільських територій України / М.К. Орлатий, Ю.О. Лупенко, О.М. Могильний // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – К.: Вид-во НАДУ. – № 1. – 2006. – С. 214-224.
6. Prylipko S. Efficiency of small farms functioning in Ukraine. / S. Prylipko, N. Shevchenko, O. Hryshchenko // Economic Annals-XXI: Volume 158, Issue 3-4(2), pp. 17-21.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>
9. Щодо першочергових напрямів підтримки розвитку

сільськогосподарської кооперації в Україні [Електронний ресурс]:
Аналітична записка Національного Інституту стратегічних
досліджень при Президентові України. – Режим доступу:
<http://www.niss.gov.ua/articles/817/>